

ШИФР: «Поезія»

Конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності

«Професійна освіта»

КОНКУРСНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТА

на тему: «Педагогічні погляди у поетичній творчості Климентини Попович у
контексті формування ціннісного ставлення до природи здобувачів
спеціальності «Професійна освіта»

ВІДОМОСТІ

про автора (авторів) та наукового керівника конкурсної роботи

«Поезія»

(шифр)

АВТОР

1. Прізвище __Юрійчук__
2. Ім'я (повністю) __Василь__
3. По батькові (повністю) __Іванович__
4. Повне найменування та місце знаходження закладу вищої освіти, у якому навчається автор
Національний університет біоресурсів і природокористування України
5. Факультет (інститут) __Гуманітарно-педагогічний__
6. Курс (рік навчання) __другий__
7. Результати роботи опубліковано

(рік, місце, назва видання)

8. Результати роботи впроваджено __2025р., кафедра педагогіки, експеримент__

(рік, місце, форма впровадження)

9. Телефон, e-mail __0963276416__
v.iurijchuk@nubip.edu.ua

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК

1. Прізвище __Сопівник__
2. Ім'я (повністю) __Руслан__
3. По батькові (повністю) __Васильович__
4. Місце роботи, тел., e-mail
Національний університет біоресурсів і природокористування України, кафедра педагогіки
5. Посада __Професор__
6. Науковий ступінь __доктор педагогічних наук__
7. Вчене звання __професор__

Науковий керівник _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Автор роботи _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рішенням конкурсної комісії _____
(назва закладу вищої освіти)

студент(ка) _____ рекомендується для участі у
(прізвище, ініціали)

Конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Професійна освіта»

Голова конкурсної комісії
закладу вищої освіти

М.П.

(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

“ __ ” __2025р.

Зміст

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. КЛИМЕНТИНА ПОПОВИЧ: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ.....	8
1.1 Біографічний нарис.....	8
1.2 Освітні ідеї та вплив культурного середовища.....	16
1.3 Основні теми поетичної творчості.....	17
1.4 Педагогічна діяльність	18
РОЗДІЛ ІІ. ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У ПОЕЗІЇ КЛИМЕНТИНИ ПОПОВИЧ.....	18
2.1 Тема природи як виховний засіб.....	18
2.2 Образ природи у віршах: емоційно-ціннісний аспект.....	19
2.3 Патріотизм, екологічна етика, любов до рідного краю.....	19
2.4 Духовно-моральні цінності в поетичних текстах.....	19
2.5 Аналіз окремих поезій із погляду педагогічного змісту.....	19
РОЗДІЛ ІІІ. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ У ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА".....	21
3.1 Теоретичні основи ціннісного виховання.....	21
3.2 Сучасні підходи до екологічного та естетичного виховання.....	22
3.3 Місце поетичного слова у професійно-педагогічній підготовці.....	23
3.4 Формування емоційного інтелекту засобами поезії.....	24
РОЗДІЛ ІV. ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЕЗІЇ КЛИМЕНТИНИ ПОПОВИЧ У ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС.....	25
4.1 Практичні методики використання поезії на заняттях.....	25
4.2 Приклади вправ, завдань, дискусій за мотивами її поезій.....	26
4.3 Інтеграція у зміст навчальних дисциплін.....	28
4.4 Можливості позааудиторної роботи (літературні гуртки, квести).....	29
ВИСНОВКИ	31
Список використаних джерел.....	34

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна система освіти в Україні вимагає переосмислення підходів до формування ціннісних орієнтацій молоді, зокрема в контексті екологічної свідомості та духовно-морального зростання особистості. В умовах глобальної екологічної кризи надзвичайно важливим стає виховання шанобливого ставлення до природи – не лише як до джерела ресурсів, а як до духовної, естетичної й культурної складової буття людини.

Виховання такого ставлення є особливо актуальним для здобувачів спеціальності «Професійна освіта», які в майбутньому виконуватимуть освітню та виховну функції у своїй професійній діяльності. Від рівня сформованості їхніх ціннісних орієнтацій залежить не лише особистий рівень екологічної культури, а й здатність впливати на майбутні покоління.

У цьому контексті значущою є творчість Климентини Попович-Боярської – української письменниці, просвітниці та вчительки, представниці галицького жіночого руху другої половини XIX століття. Її поезія, сповнена глибокої любові до природи, етичних рефлексій і духовного пошуку, є потужним засобом формування естетично-ціннісного світогляду сучасної молоді. Нелегка життєва і творча доля жінки-поетки, талант якої загубився в далекому селі на Заліщанщині.

У даній роботі зібраний матеріал про життя і творчість Климентини Попович, її взаємовідносини з відомими особистостями кінця XIX — початку XX століття, зокрема з Іваном Франком, визначено місце творчості поетеси в історії української літератури. Її творчість належить до плеяди західноукраїнських письменниць та працівниць на ниві культури й освіти, діяльність яких пов'язана з боротьбою за емансипацію жінки. Правда, складні суспільно-політичні умови та обставини особистого життя не дозволили їй на всю широчінь розгорнути природне обдаровання. Але й те, що створено нею, має неабияку літературну вартість і заслуговує на пильне вивчення.

Незважаючи на те, що творчий доробок Климентини Попович вивчений фрагментарно, педагогічний потенціал її поезії у формуванні екологічної та моральної свідомості майбутніх педагогів залишається майже неосмисленим у науковій площині, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі поетичної спадщини Климентини Попович-Боярської як педагогічного ресурсу формування ціннісного ставлення до природи у майбутніх педагогів.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

Проаналізувати основні мотиви та образи природи у поетичній творчості Климентини Попович;

Виокремити педагогічні ідеї, які містяться в її поезії;

Визначити педагогічний потенціал поетичних творів у формуванні ціннісного ставлення до природи;

Розробити практичні рекомендації щодо інтеграції творчості К. Попович у навчальний процес зі здобувачами спеціальності «Професійна освіта».

Предмет дослідження – педагогічні ідеї у поетичних творах Климентини Попович у контексті формування ціннісного ставлення до природи у здобувачів спеціальності «Професійна освіта».

Об'єкт дослідження – поетична творчість Климентини Попович-Боярської.

Наукова новизна

Наукова новизна дослідження полягає у: комплексному аналізі педагогічних ідей у поетичній творчості Климентини Попович-Боярської; актуалізації її літературної спадщини у контексті сучасної педагогіки; розробці моделі використання художнього слова для формування екологічної свідомості здобувачів професійної освіти.

Методологічна основа. Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що об'єднує методи: літературознавчого аналізу (для інтерпретації текстів Климентини Попович); еколого-естетичного підходу (для оцінки ролі художнього слова у формуванні природоцентричного

світогляду); аналіз та синтез – для вивчення поетичних текстів Клементини Попович у контексті педагогічної думки; педагогічний експеримент – для апробації запропонованих методичних рекомендацій в освітньому процесі університету; порівняльно-історичний підхід, що дозволяє простежити еволюцію педагогічних ідей у літературі та освіті.

РОЗДІЛ 1. КЛИМЕНТИНА ПОПОВИЧ: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

1.1 Біографічний нарис

Серед плеяди видатних зірок Заліщицького краю є ще одне ім'я, малознане для людського загалу, ім'я педагога, української поетеси, культурно-громадського діяча - Климентини Карлівни Попович - Боярської. Нелегка життєва і творча доля жінки-поетки, талант якої загубився в далекому селі на Заліщанщині [15, с. 1-2].

Новосілка – невелике мальовниче село в Заліщицькому районі. Тут тривалий термін проживала українська поетеса, сучасниця і послідовниця Івана Франка Климентина Попович, власне, його учениця, яку великий творець зарахував до плеяди людей, «найближче стоячих до його серця» [14, с. 124]. Їхнє знайомство, спочатку представлене тільки в епістолярному жанрі, переросло у щиру взаємозігріваючу двадцятирічну дружбу, що зміцнила обох і дарувала крила як на життєвих, так і творчих шляхах [14, с. 125].

Гуляй, орле, по облаках,

Хоч не твоя воля.

Гуляй! Тобі не спочити:

Така твоя доля.

Знай, лиш за той лет небесний, Недосяглі крила

Тебе, орле, голубочка

Навік полюбила!

На мою думку, ці рядки – гімн закоханої жінки в людину високого польоту, велета духу, який піднявся до орлиних висот «захмарних», поводири нації [12, с. 214].

І не тільки цим віршем «Дармо, орле, залітаєш», а й всією своєю творчістю і 39 листами, які написала до нього, тою ласкою і привітністю, якими його зустрічала, теплими спогадами про нього після його смерті вона засвідчила, що він для неї був тою провідною зіркою, яка світила їй немеркнучим світлом у мороці її нелегкого пізнішого сімейного життя. [14, с. 126].

Великий Каменяр – це той орел, якого вона щиро любила «за той лет небесний» нерозділеним коханням, якому була вдячна все життя за те, що справив її на світлу дорогу літературної творчості, на «стрімкий обліг» служіння своєму народу.

Климентина Карлівна Попович-Боярська народилася 3 лютого 1863 року в селі Велдіж (нині - Шевченкове Долинського району Івано-Франківської області) у родині вчителя. У дитинстві вона виховувалася в дусі австрійсько-польського патріотизму, через що, за її словами, «й слова рідного не знала». Лише під час навчання у Львові вона почала опановувати українську мову та літературу, що стало поштовхом до її літературної творчості. Пізніше обрала для себе педагогічну діяльність, пішовши по стопах батька: працювала народною вчителькою в прикарпатських селах Жовтанці та Честині.

Дебютувала Климентини Попович як поетеса навесні 1884 року, про що написано у її спогадах: *«От і мені забажалось раз почути таку пікантну відповідь на свою адресу і в цій цілі послала з моєї поетичної теки декілька віршів в редакцію „Зорі”, в глибокій тайні перед ріднею. Підписала екзотичним псевдонімом „Зулейка” і з нетерплячкою почала дожидати чергового номера „Зорі”, щоб добре убавитися своїм власним коштом. Втім неждано одного ранку на шкільній годині получила від сільського листоноші листок з якимсь особливим почерком, зовсім мені не знайомим. Мусила я добре в руки взяти свою цікавість, щоб діждати кінця години. Ледве діждалась! Відкриваю таємниче письмо, заповнене голубими рядками слів, — шукаю з поспіхом за підписом, — читаю і очам віри не йму: „Ваш Іван Франко”. „Як же це, до мене, нікому не знаної, в сільській глуші загубленої учительки, відзивається такий велет, таке божисте недосяжне!” З трудом опановую своє зворушення і читаю, а радше ковтаю прецінні слова: „У вас безперечний талант...” „поетична сила слова...” „високий політ фантазії!”. Просить присилати якнайбільше таких „речей”, — читаю, повторюю безконечно. Отже, це не сон, а дійсна правда — там стоїть голубим на білому, що я "поетка"! Сам великий*

авторитет, а не якийсь шуткар на глум це каже. Незмірна, безкрая радість залила моє серце...»[14, с. 124].

У львівському часописі «Зоря» було опубліковано два вірші Клементини Попович - «Чого я бажаю?» та «Мусиш любити», які були відредаговані Іваном Франком. Особливо його вразив перший твір, сповнений щирого співчуття до знедолених. Вірш «Мусиш любити» мав легкий, грайливий характер, що також справило враження на Франка. У відповідь він опублікував у «Зорі» поезію «Гарна дівчино, пахущая квіткою», яка спочатку мала назву «Відповідь» і була присвячена К.П.[14, с. 124].

11 травня 1884 року відбулася перша зустріч Клементини Попович з Іваном Франком. «Ми щиро заговорили, подолавши початкову ніяковість», - згадувала вона. Відтоді між ними розпочалося жваве листування. Уроки Франка надали життю Клементини нового змісту, пробудивши в ній палке прагнення служити своєму народові. «Ваші слова, - писала вона Франкові, - розбудили мене з глибокого сну». Саме завдяки його підтримці вона ступила на шлях літературної творчості.

Цікавим і змістовним здобутком творчої спадщини Клементини Попович став вихід у світ у 1887 році альманаху «Перший вінок», куди увійшли її поема «Звичайна історія» та вірш «Де Бог мій?». У цей же період поетеса бере участь у прогресивному жіночому русі [20].

Віддаючи данину щирій дружбі, Іван Франко часто відвідував Жовтанцю, а потім і Честинці, що недалеко від Львова. Але одна з поїздок Франка до Києва в наукових та літературних справах завершилася і змінами в його особистому житті - поет одружився з Ольгою Хоружинською. Здавалося, що двом жінкам не місце у серці і житті Франка, але істинна дружба і спільна творчість не мають перешкод. Родина Франків запрошувала Клементину до себе у гості у Львів, разом проводили час за читанням поезій.

«В сім часі я перебралась з Жовтанців на другу посаду в Честинях, в 1,5 милі від Жовтанців. Десь невдовзі я заручилася і через два роки віддалась та пішла зі своїм мужем далеко, аж за границі Галичини, в сільську глушину,

відірвана зовсім від свого дотеперішнього центра. Прийшлося жити в дуже важких умовах і без жодних виглядів на якийсь контакт з культурним світом. Мої зносини, навіть і листовні, з Франком, як і цілим кружком тих осіб, серед яких я досі жила, порвалися зовсім. Пізніше я дізналась, що Франко не переставав до мене відзиватись, але не знаю, з яких причин ці листи до мене не доходили. Кобринська також засипала мене листами, закликаючи до помочі в організації жіночого літературного руху, але, приїхавши раз несподівано і заставши мене в ліжку з однокласницею дитиною по однім боці, а з однокласницею по другім, перестала вже надалі мене займати» [14, с. 130-131].

Климентина Попович, де б не мешкала її родина, намагалася бути у вирі культурного і творчого життя, працювати і писати твори. Так, після переїзду 1900 році подружжя Боярських до с.Новосілка-Костюкова, поетеса підтримує зв'язки і з Франком, і з Осипом Маковеем. А 1909 року за її допомоги і сприяння вийшли спогади Осипа Маковея про Юрія Федьковича. Климентина допомагала збирати матеріали, розшукувала фотографії й листи до свого колишнього побратима по службі у війську Семена Нарівняка. Це був ще один плідний творчий тандем.

Особливо складними були для поетеси 1908-1912 роки. У цей період працює директором (управителем) місцевої «чотириклясної» школи, але Климентина була морально й фізично виснажена тим, що чоловік забороняв їй писати поезії.

« В посліднім листі, який дійшов до мене від Франка десь коло 1895 року, він каже, що збирає старі церковні рукописи та друки і в цій цілі хотів би приїхати до нас. Ясно, що під тим приводом Франко бажав доконежно побачитись зі мною та приглянутись зблизька моєму життю-буттю. Я також бажала цього побачення і рада йому була, але якось не сміла цього прямо сказати: думала, що мій муж на такі прямі самозапосини не буде міг нічого іншого зробити, лиш таки, воленс-ноленс, його запросити від себе, і тому лишила йому рішення цієї справи. Між тим, мій муж не порозумів інтенцій ні моїх, ні Франка в цій справі і тому з блаженною нечемністю

відписав, що ніяких таких старовинних пам'яток в нашій церковній архіві нема і що шкода йому (Франкові) за цим до нас трудитися. І оце було останнє, що розділило мене з моїм незабутнім другом навіки» [14].

Нам вдалося зібрати окремі спогади про Климентину Попович.

Спогади Михайла Миколайовича Сем'яника.

Мені неодноразово випадала нагода бачити й навіть спілкуватися з Климентиною Попович, оскільки мій дідусь, у якого я виховувався, понад тридцять років служив дяком разом з Омеляном Боярським. Часто я супроводжував діда до церкви на богослужіння, а іноді, коли Боярський запрошував його на обід, ішов із ним. У їхньому домі панували охайність і затишок - було чотири кімнати. Мені доводилося бувати в їдальні, де Климентина Карлівна пригощала мене різними солодощами. В іншій кімнаті вражало багатство книжкових полиць: на нижніх розміщувалися церковні книги, а на верхніх - різноманітна світська література. У кутку зберігалася велика кількість журналів, які дід іноді брав додому для читання. Саме з них я почав запам'ятовувати перші літери, ще до того, як пішов до школи.

Климентина Попович брала активну участь у громадсько-політичному житті села, була діяльним членом товариства «Просвіта»: поширювала просвітницьку літературу, вела роз'яснювальну роботу серед населення, сприяла створенню гуртків художньої самодіяльності. Вона також ділилася спогадами про свою педагогічну діяльність і теплі дружні стосунки з Іваном Франком.

У кінці 80-х років XX століття у складі туристів з Америки приїжджала в село внучка Климентини – Марта Полянська, яка заходила до мене і розмовляла зі мною [2; 3; 4; 5].

Спогади старожила – односельця Рибуха Михайла про Климентину Попович.

Рибух Михайло був близьким сусідом К. Попович, ровесником онучки К. Попович, яку звали Мартуся. Це була дочка Юрія Полянського, який мав свій музей у Львові. Зять Климентини Попович працював геологом. Малим

Михайло часто грався на подвір'ї Боярських. Михайло розповідає, що коли забігав у хату, на столі завжди було багато книжок, паперу. Климентина відрізнялася від сільських жінок, вона не любила поратися по господарству, біля кухні, вона любила тільки писати.

У Климентини Попович було два сини і дві дочки. Старший син працював у школі у селі Королівка. Мирослав був директором школи. Інокентій – лікар. Найстарша дочка Ноцька, молодша Люська мали високі школи.

Михайло Рибух розповідає, що Климентина була велика письменниця, ціле життя вона писала. Написаних блокнотів був повний мішок. Коли у 1941 році відступали радянські війська, Климентиненого чоловіка розстріляли на подвір'ї біля ганку. Він був греко-католицьким священиком. Коли Климентина залишилася сама, сусідська жінка помагала їй по господарству. На похорон священика приїхав один син і знайшов ту кулю, якою розстріляли батька, та заховав її у гаманець. Боярського похоронили на подвір'ї церкви. Коли німці тікали, діти виїхали за океан в Америку.

На старості літ Климентину Попович забрала в село Бабинці Борщівського району пані Любачівна, яка працювала колись вчителькою у Новосілці. Мішок з блокнотами сусідська жінка заховала на горище. Коли у 1944 році радянські війська повернулися, та жінка мішок з блокнотами перенесла на проборство і заховала його в ямі біля стайні. Там ті блокноти залишилися, бо нікому вони не були потрібні.

Свій вік доживала Климентина Попович серед чужих людей у Бабинцях, де й померла.

У селі ще й нині ростуть ті берести, біля яких довго любила стояти Климентина Попович, і залишився частково збережений будинок на подвір'ї, де вона проживала[2; 3; 4; 5].

Спогади Заяць Ганни.

Про те, що Климентина пише вірші, знали всі. Так як всі знали і про її величезну бібліотеку, яку всі жителі села сприймали як щось містичне. Тому до поетеси дуже часто бігали діти, випрошували і вимінювали книжки.

У них ще був такий великий стіл, через всю кімнату. По різні боки того стола обідали Климентина і священник. Важко їй було. Коли хтось приходив, швиденько вибігала з хати, щоб не розгнівати чоловіка, бо дуже його страшилася. Була у неї розрада - берести, посаджені в честь скасування кріпосного права. Вона виходила, обіймала дерево і стояла деякий час, заспокоювалась, а потім тільки поверталася до хати. [2; 3; 4; 5].

Спогади Ковбінки Марії.

У Климентини Попович було четверо дітей - двоє синів і дві дочки. Її старший син Інокентій працював лікарем у селі Королівка. Вона була освіченою, доброю жінкою, поетесою, яка з великою відповідальністю ставилася до свого літературного таланту. У неї зберігалось багато рукописів. Її дім вирізнявся охайністю, був прикрашений гілками бузку. Вона завжди щедро пригощала гостей, тому діти й дорослі любили навідуватися до неї.

Попри доброту, зовні вона справляла враження втомленої та сумної жінки - худорлява, бліда, із тінню смутку в очах. Можливо, це було пов'язано з болючими втратами доньок чи тяжкими життєвими випробуваннями. На схилі літ, з надломленою душею, вона час від часу знаходила розраду в письмі - сідала за стіл і писала. Саме в Новосілці вона створила значну частину своїх поетичних творів.

Навесні 1941 року її чоловік, Омелян Боярський, був застрелений просто на ганку власного будинку. Його поховали на церковному подвір'ї. Після цих трагічних подій життєвий шлях привів Климентину до села Бабинці Борщівського району [2; 3; 4; 5].

Спогади Ганни Костів-Гуски.

До села Бабинці тяжкохвору Климентину Попович привезли Галина Волощакевич (у шлюбі — Горохівська) разом зі своєю матір'ю Катериною. Колись Климентина сподівалася, що Галина стане її невісткою — заручини з Інокентієм, її сином-лікарем із сусіднього села, вже відбулися. Галина була значно молодшою за Інокентія, але здобула освіту в Коломийській гімназії, працювала вчителькою та відповідала ідеалам Климентини: розумна, духовно

багата, з подібними інтересами. Адже поетеса добре знала з власного досвіду, як важко, коли поруч чужа душа. Та цим мріям не судилося збутися.

Інокентій, окрім лікарської практики, був активним учасником УПА й загинув у бою з енкаведистами. Після його смерті саме Галина підтримувала Климентину в її горі.

Односельці пам'ятали її як маленьку, худеньку, мовчазну жінку, яка часто сиділа на ганку. Її долею мало хто цікавився, та й сама вона, здавалося, втратила інтерес до життя. Останні роки минали в тузі, розчаруванні та самотності.

Климентина Попович-Боярська померла 7 травня 1945 року в селі Бабинці. У ті важкі часи мало хто знав, що поховали не просто літню жінку, а поетесу, ученицю Івана Франка.

Спершу на її могилі поставили простий пам'ятник у формі розкритої книги. На початку 1990-х років з'явився новий — мармуровий надгробок. На його відкриття приїжджав її син Мирослав з Канади, побував і в Новосілці. На жаль, поспілкуватися з ним могли лише одиниці — єдиною людиною, яка мала нагоду поговорити з ним, був учитель історії Михайло Миколайович Сем'яник [2; 3; 4; 5].

У жовтні 2019 року на землю своїх предків — у село Новосілка Заліщицького району, село Бабинці Борщівського району та на Львівщину приїздила лікар-психіатр, доктор медицини, діаспорянка, активістка українського «Пласту» Христина Полянська, правнучка талановитої української письменниці, громадської діячки, музи Івана Франка Климентини Попович-Боярської. З шанобливим трепетом пані Христина ознайомилася з експозицією шкільного музею, у якому представлені дорогі її серцю документи, фотографії, присвячені віхам життя прабабусі Климентини Попович-Боярської, поспілкувалася із жителями села та обмінялася інформацією про своїх предків.

Задуманий, сумний образ ксьондзової Боярської... Саме такою вона запам'яталася. Розгубилися ті листочки, що поливала тихцем сльозами: одні знищив чоловік, інші - час, деякі ще й до сьогодні чекають свого читача. Хтось,

вибагливий, скаже, що й творчий доробок її скромний: 32 вірші, поема «Звичайна історія», 6 оповідань, спогади, присвячені Іванові Франку та Наталії Кобринській. Зате який у них біль за знедолену Україну, за «братів-сіром», переймання їхніми стражданнями, який тонкий ліризм її зболілого серця! А 39 листів до свого вчителя, повних поваги і пошани, ласкавого слова!

Тож пошануймо і ми її за те та пом'янім добрим словом, бо вона таки вплела і свою квітку до його тернового вінка!

...Ніхто й не знав, як в теплім травні

В труні на цвинтар Вас несли,

Що Ви із племені тих славних

Жінок, що світом потрясли,

Що Ви — ПОЕТКА.

Слів полинних

Збираєм ми сьогодні щем.

Печальна Квітко України

В вінку немеркнучих імен!

Марія Войтухів

1.2 Освітні ідеї та вплив культурного середовища

Климентина Попович-Боярська формувалась як особистість у другій половині XIX століття - періоді національного відродження в Галичині, коли українська інтелігенція активно боролася за права рідної мови, культури та освіти. Її світогляд був тісно пов'язаний із культурно-просвітницьким рухом, який охоплював Львів, Перемишль, Самбір - осередки інтелектуального та духовного життя українців.

Одним із ключових чинників, що вплинув на її педагогічні та освітні ідеї, була її участь у жіночому русі. Попович поділяла погляди на необхідність освіченості жінки як основи морального та національного поступу. Як учителька, вона розуміла важливість не лише навчання, а й виховання у душі любові до рідного краю, до природи, до рідного слова.

Її творчість, зокрема поезія, поєднує релігійно-моральні засади із просвітницькою місією, в якій природа постає не лише як об'єкт милування, а як духовний орієнтир і джерело натхнення. Це дає підстави говорити про ранній варіант еколого-педагогічної свідомості, притаманної їй добі.

Культурне середовище, зокрема знайомство з Іваном Франком та іншими діячами «Першого вінка», надихнуло Климентину на осмислення ролі поетичного слова у вихованні особистості. Її твори спонукають до моральних рефлексій, осмислення добра, відповідальності та єдності з природним світом — що й становить педагогічне ядро її літературної спадщини.

1.3 Основні теми поетичної творчості

Творчість Климентини Попович можна поділити на три тематичні групи.

Насамперед це твори, в яких звучать соціально- побутові мотиви: «Чого я бажаю?», «Покинь», «В зимі», «Вічна любов», «Коби мені крильця мати», «Чого вона хоче, ся грізна мара?», «Чому ми бідні?», «Хліба кришина», «Звичайна історія», «Що стоїть більше?», «Колись і нині», «Зима».

Окрему групу становлять поезії з філософськими мотивами: «Лишень в бажанню!», «Стоїть умерти», «Де бог мій?», «Ілюзії», «Не зривай квітки», «Помершому другові», , «З осінніх дум».

Значну групу становить інтимна лірика Климентина Попович. Сюди входять вірші «Мусиш любити!», «Веснянка», «Дармо, орле, залітаєш», «Де ж то сонце?», «Мрії мої крилатії», «Не буду я проклинати», «Ой полечу, ой полечу», «Питаєш, друже, чого молоденьку», «Проснулась дума і кида», «Чому ніколи піснь нескінчена», «Що се? Блідаве у мене личко», «До забутих».

1.4 Педагогічна діяльність

Педагогічна діяльність Климентини Попович-Боярської є невіддільною частиною її життєвого шляху та громадської позиції. Освіту вона здобула в жіночій учительській семінарії в Перемишлі, після чого працювала вчителькою

в народних школах Галичини. Її вчительська практика припала на час, коли система народної освіти перебувала під впливом австрійської влади, а українське населення боролось за право навчання рідною мовою.

Климентина була не просто викладачкою, а справжньою просвітницею. Вона вважала, що мета вчителя – не тільки передати знання, але й виховати громадянина, здатного любити свою землю, шанувати природу, плекати духовні й національні цінності. Її підхід був гуманістичним, морально орієнтованим, із глибокою повагою до внутрішнього світу дитини.

У своїй педагогічній діяльності Попович поєднувала традиції народної культури з новітніми ідеями європейського жіночого руху. Вона розглядала школу як осередок духовного зростання, де важливе місце має виховання почуття відповідальності, совісності, любові до навколишнього світу.

Варто зазначити, що Климентина Попович належала до числа тих українських жінок, які не лише боролися за освіту для дівчат, а й самі стали прикладом інтелектуального, культурного й морального зростання. В її педагогічній місії чітко простежується усвідомлення виховного потенціалу літератури, особливо поезії, як засобу формування особистості.

2. ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У ПОЕЗІЇ КЛИМЕНТИНИ ПОПОВИЧ

2.1 Тема природи як виховний засіб

Поезія Климента Попович-Боярської вирізняється глибоким зв'язком із природою, яка у її віршах постає не лише як мальовниче тло, а як активний учасник виховного процесу. Природа у творах поетеси є джерелом морального очищення, натхнення, споглядання краси й виявлення духовних сенсів буття. У спогляданні природи Климента бачить шлях до формування внутрішньої гармонії особистості. Її поезія закликає до вдячності, захоплення красою світу, шанобливого ставлення до всього живого.

2.2 Образ природи у віршах: емоційно-ціннісний аспект

Природа в поезії Попович наділена символічним змістом: вона «говорить» з людиною, дає відповіді на духовні пошуки, застерігає, навчає. Наприклад, у вірші "Про що розповідало море" море постає як втілення сили, вічності, внутрішнього поклику. Такий емоційний діалог з природою сприяє розвитку емпатії, моральної чуйності, глибоких естетичних переживань. У її ліриці присутнє особливе відчуття органічної єдності людини з довкіллям, що є основою для формування екологічної свідомості.

2.3 Патріотизм, екологічна етика, любов до рідного краю

Климента Попович зображує природу не відірвано, а в нерозривному зв'язку з рідною землею, мовою, народом. У її поезії патріотизм проявляється через любов до українських краєвидів, традицій, мови, історії. Природа виступає не лише об'єктом милування, а й етичним компасом, джерелом сили національного духу. Така поетика формує у читача не тільки любов до природи, а й глибоку відповідальність за її збереження, а це — основа екологічної етики.

2.4 Духовно-моральні цінності в поетичних текстах

Моральна наповненість поезії Попович є наскрізною: у її творах звучать мотиви віри, милосердя, любові, страждання, надії. Вони спонукають читача до саморефлексії, морального вибору, душевного очищення. Духовно-моральний компонент у її поезії поєднується з педагогічним: слово виступає як виховна сила, що формує характер, світогляд, етику поведінки. Поезія Попович — це глибока форма педагогічного звернення до серця і розуму читача.

Таким чином, поетичні твори Климентини Попович-Боярської мають потужний потенціал у справі виховання ціннісного ставлення до природи, формування екологічної культури, патріотичних і духовно-моральних орієнтирів у майбутніх педагогів.

2.5 Аналіз окремих поезій із погляду педагогічного змісту

1. Поезія «Веснянка» Тематичний зміст та його значення

Вірш «Веснянка» змальовує пробудження природи, оновлення життя та силу любові. Весна в поезії символізує не лише природне відродження, а й моральне очищення, відновлення надії та прагнення до краси, гармонії й любові.

Педагогічний сенс: Тема відродження є особливо актуальною для формування в майбутніх педагогів оптимістичного світогляду, що сприяє мотивації до навчання, професійного розвитку та підтримки інших.

2. Морально-етичний аспект

Поезія акцентує увагу на любові, як головній рушійній силі життя. Любов до природи, людини, праці - усе це вказує на високі моральні ідеали.

Педагогічний сенс: Здобувачі освіти повинні виховуватись у дусі гуманізму, поваги до природи, емоційної відкритості та співпереживання — важливих рис майбутнього викладача, наставника.

3. Праця як життєва потреба

У вірші проглядається потреба в результативній праці: «Швидше б філясте дозріло жито!», «Того, хто вічно бореться з нуждою...».

Педагогічний сенс: Це ідея важливості праці для досягнення мети. Для здобувачів професійної освіти — майбутніх фахівців, які працюватимуть з руками й серцем — це надзвичайно актуальне.

4. Роль емоцій у професійній діяльності

Вірш емоційно насичений, що вчить висловлювати й осмислювати почуття.

Педагогічний сенс: Для майбутнього педагога емоційна чутливість і вміння надихати учнів — ключ до ефективної взаємодії.

5. Значення пори року як метафори змін

Весна символізує зміни, новий етап, натхнення.

Педагогічний сенс: Важливо навчати здобувачів бути гнучкими до змін, відкритими до нового, готовими до професійного зростання.

Висновок

Поезія «Веснянка» несе глибокий педагогічний зміст: від ідеї оновлення до утвердження праці, любові та людяності як основ професійної й життєвої позиції. Її можна використовувати як приклад художнього тексту для морального, естетичного й професійного виховання.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ У ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

3.1 Теоретичні основи ціннісного виховання

Ціннісне виховання є фундаментальним напрямом педагогічної діяльності, що передбачає формування у здобувачів освіти світоглядних орієнтацій, моральних принципів, відповідального ставлення до світу, зокрема до природи. Цей процес передбачає свідоме засвоєння гуманістичних цінностей та трансформацію їх у власну систему переконань і поведінкових норм.

Філософське підґрунтя ціннісного виховання закладене в ідеях гуманізму, екзистенціалізму та етичного релятивізму. Цінності розглядаються як соціокультурні детермінанти поведінки людини, що відображають її ставлення до себе, інших людей, суспільства і довкілля. В контексті екологічної освіти ключовими є такі цінності, як повага до природи, відповідальність, екологічна свідомість і готовність до збереження природного середовища.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що формування ціннісного ставлення до природи відбувається в процесі інтеграції когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів особистості. Саме тому важливо створювати умови для переживання особистісно значущих екологічних ситуацій, які сприятимуть емоційному залученню здобувача освіти в екологічні проблеми та викликатимуть внутрішній поштовх до зміни поведінки.

З позиції педагогіки, ціннісне виховання реалізується через цілеспрямовану діяльність педагога, що включає створення виховних ситуацій, залучення до практичної діяльності, моделювання моральних виборів, стимулювання рефлексії та формування моральних переконань. Серед ефективних методів виділяють дискусії, етичні дилеми, екологічні проєкти, дослідницьку діяльність, а також залучення до природоохоронної роботи.

Формування ціннісного ставлення до природи є особливо важливим у системі професійної освіти, оскільки майбутні фахівці стають прикладом для інших, впливають на формування екологічної культури у своїх професійних колективах і спільнотах. Тому в рамках професійної підготовки важливо не

лише передавати знання про природу, а й виховувати відповідальне, дбайливе ставлення до неї як до цінності.

У процесі формування ціннісного ставлення до природи у здобувачів освіти доцільно спиратися на міждисциплінарний підхід, який передбачає поєднання змісту природничих, соціогуманітарних і педагогічних дисциплін. Такий підхід дозволяє побачити взаємозв'язки між діяльністю людини та станом довкілля, усвідомити глобальні екологічні проблеми і власну відповідальність за їх вирішення.

3.2 Сучасні підходи до екологічного та естетичного виховання

У контексті сучасних освітніх трансформацій екологічне та естетичне виховання набуває особливої актуальності, зокрема у процесі підготовки здобувачів спеціальності «Професійна освіта». Формування ціннісного ставлення до природи, здатності емоційно сприймати її красу та усвідомлювати відповідальність за її збереження є важливою складовою професійного та громадянського розвитку майбутніх фахівців.

Сучасні наукові підходи до виховання екологічної й естетичної культури базуються на інтеграції когнітивного, емоційного та діяльнісного компонентів. Інтегративний підхід дозволяє поєднувати знання про довкілля з його естетичним осмисленням, що сприяє формуванню цілісного уявлення про природу як культурну та духовну цінність. Особистісно орієнтований підхід, своєю чергою, акцентує увагу на внутрішній мотивації здобувачів до збереження природного середовища, виходячи з емоційного переживання краси світу природи.

В освітній практиці доцільно застосовувати діяльнісно-проектний підхід, який передбачає участь студентів у природоохоронних акціях, створенні екологічних проєктів, художньо-дослідницькій та волонтерській діяльності. Значну роль у цьому процесі відіграють засоби мистецтва: образотворче мистецтво, музика, поезія, що впливають на емоційну сферу та формують естетичну чутливість до навколишнього середовища.

Інноваційним напрямом є використання цифрових освітніх технологій: віртуальних екскурсій, цифрових квестів, інтерактивних екологічних платформ, що розширюють простір екологічно-естетичного виховання та забезпечують занурення в проблематику збереження довкілля на рівні, близькому до реального досвіду.

3.3 Місце поетичного слова у професійно-педагогічній підготовці

У процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців важливим аспектом є не лише оволодіння професійними знаннями, а й формування духовно-моральної, емоційно чутливої особистості. У цьому контексті поетичне слово відіграє важливу роль як засіб гуманізації освітнього процесу, що сприяє розвитку естетичного смаку, образного мислення, здатності до емпатії та морального самовдосконалення.

Поезія як форма художнього осмислення дійсності дозволяє поглибити професійне сприйняття світу, актуалізувати внутрішні переживання, розвивати чутливість до соціальних, моральних та екологічних проблем. У педагогічній практиці вірші часто стають ефективним інструментом для емоційного впливу на здобувачів освіти, формування ціннісних орієнтирів, зокрема щодо ставлення до природи, людей, праці, Батьківщини.

Використання поетичного слова у професійній підготовці може реалізовуватись через різні форми: інтеграцію поетичних текстів у фахові дисципліни, аналіз педагогічної проблематики в художній літературі, створення власних віршованих творів, літературно-мистецькі заходи. Такі види діяльності сприяють розвитку креативності, комунікативної компетентності, емоційного інтелекту - якостей, необхідних сучасному педагогу.

Особливого значення поезія набуває у формуванні педагогічної рефлексії. Завдяки метафоричному мисленню, образам та символам, поетичні тексти дозволяють краще осмислити професійні виклики, викликати внутрішню реакцію на соціальні зміни, допомагають у процесі самопізнання та формування педагогічного «Я»-образу.

3.4 Формування емоційного інтелекту засобами поезії

Формування емоційного інтелекту є актуальним завданням сучасної професійної освіти, оскільки здатність розуміти й управляти емоціями - власними та чужими - безпосередньо впливає на успішність педагогічної діяльності. В умовах професійно-педагогічної підготовки ефективним інструментом розвитку емоційної сфери виступає поезія, що володіє потужним впливом на внутрішній світ особистості.

Поетичне слово, апелюючи до емоцій, образів, символів і метафор, створює умови для глибокого самопізнання, усвідомлення власних переживань і відчуттів. Читання та інтерпретація поезії активізують процеси емоційної рефлексії, розвивають здатність до емпатії, співпереживання, морального аналізу ситуацій. Це особливо важливо для майбутніх педагогів, які мають бути емоційно чутливими до потреб інших.

У процесі фахової підготовки застосування поезії як засобу розвитку емоційного інтелекту може включати: аналіз емоційних станів ліричних героїв; написання віршів на основі особистого досвіду; обговорення тем, пов'язаних із моральними виборами; створення асоціативних карт на основі віршованих образів; застосування поезії у тренінгових заняттях з розвитку емоційної саморегуляції. Залучення поезії до навчального процесу сприяє формуванню таких компонентів емоційного інтелекту, як самосвідомість, самоконтроль, мотивація, емпатія та соціальні навички. Поетичне слово допомагає студентам краще розуміти себе й інших, розвивати чутливість до контексту міжособистісної взаємодії, що є ключовим для ефективного педагогічного спілкування.

Таким чином, поезія виступає не лише естетичним явищем, а й дієвим педагогічним засобом розвитку емоційної компетентності у здобувачів спеціальності «Професійна освіта». Її використання у фаховій підготовці створює умови для гармонійного поєднання інтелектуального й емоційного розвитку, сприяючи формуванню педагогічної чутливості та культури емоційного вираження.

РОЗДІЛ 4. ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЕЗІЇ КЛИМЕНТИНИ ПОПОВИЧ У ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

4.1 Практичні методики використання поезії на заняттях

Поезія Климентини Попович, української поетеси, що поєднала глибину ліричного світосприйняття з громадянською позицією, має значний виховний потенціал, зокрема у формуванні духовних, естетичних та емоційних цінностей здобувачів освіти. Її поетичне слово відзначається щирістю, тонким відчуттям природи, любов'ю до рідної землі, що дозволяє ефективно впроваджувати тексти у зміст гуманітарної та фахової підготовки здобувачів спеціальності «Професійна освіта».

Використання поезії Попович у педагогічному процесі доцільне у таких напрямках:

Формування емоційного інтелекту та моральних цінностей.
Методика: після читання поезії (наприклад, «З осінніх дум» проводиться обговорення, під час якого студенти висловлюють власні емоції, асоціації, враження. Використовуються техніки «емоційної карти», «кола емоцій», «метафоричного відгуку», що допомагає поглибити розуміння власних почуттів та переживань інших.

Інтерпретація поетичних текстів як спосіб розвитку критичного мислення.

Методика: аналіз поезій з точки зору смислової структури, художніх образів, соціального контексту. Студенти працюють у групах, формують гіпотези щодо мотивів автора, проводять паралелі з сучасністю, дискутують. Наприклад, поезії з екологічною тематикою можуть бути інтегровані в міждисциплінарні заняття (екологія, громадянська освіта).

Розвиток мовленнєвих і комунікативних навичок.
Методика: декламація поезій з елементами інтонаційного аналізу, створення віршованих переспівів, написання листів героїні твору або авторці; проведення

поетичних діалогів (вірш-рефлексія, відповідь на поезію). Це стимулює креативність, мовленнєву активність та інтонаційну виразність студентів.

Інтеграція в проєктну діяльність.

Методика: створення міні-проєктів за мотивами поезій — відеопоезія, ілюстровані збірки, подкасти з авторським читанням. Наприклад, студентський проєкт «Краса рідної землі очима Климентини Попович» передбачає об'єднання віршів, фото природи, аудіосупроводу, що сприяє формуванню естетичного світогляду.

Використання поезії як засобу рефлексії.

Методика: після теми заняття пропонується обрати вірш, який найкраще відображає стан чи думки студента; написати власний вірш як узагальнення теми. Це сприяє осмисленню навчального матеріалу та емоційного стану здобувачів.

4.2 Приклади вправ, завдань, дискусій за мотивами її поезій

Вправи та завдання для дискусій за мотивами поезій Климентини Попович, які можна ефективно використовувати на заняттях у здобувачів спеціальності «Професійна освіта»

1. Вправа «Вірш і мої емоції»

Твір: « Чому ми бідні?»

Мета: розвиток емоційної рефлексії та самоусвідомлення.

Завдання:

Прочитайте вірш мовчки. Оберіть одну емоцію, яку викликав текст (смуток, спокій, захоплення, тривога тощо). На кольорових стікерах запишіть цю емоцію та коротке пояснення, чому саме її. Обговоріть у міні групах: чи емоції збігаються? Які образи викликали найсильніші реакції?

2. Завдання «Переклад краси»

Твір: «Весна»

Мета: розвиток естетичного сприйняття та художнього мовлення.

Завдання:

Перекладіть один із образів вірша на «мову» кольору, музики, фотографії. Створіть візуальний/звуковий колаж або невелике слайд-шоу, яке відображає настрій поезії. Презентуйте результат і поясніть вибір образів.

3. Дискусія «Чи поет має бути громадянином?»

Твори: поезії патріотичного змісту (наприклад, про рідний край, Батьківщину)

Питання для обговорення:

Чи має поет «виховувати»?

Чи поезія має бути «зброєю» чи лише мистецтвом?

Як поезія Попович формує ціннісне ставлення до України?

Як це може вплинути на професійну позицію педагога?

4. Вправа «Рефлексивний лист героїні»

Твір: «Мусиш любити»

Мета: розвиток емпатії та творчого мислення.

Завдання:

Напишіть лист від імені ліричної героїні вірша — сучасному студенту.

Що б вона розповіла про себе? Чому саме зараз її поезія важлива?

5. Творча вправа «Розмови з природою»

Твір: «Веснянка»

Мета: розвиток уяви, образного мислення.

Завдання: Оберіть образ із вірша (дерево, вітер, поле). Напишіть міні-діалог між цим образом і людиною. Поділіться в парах, що вийшло. Які почуття проявились? Чого навчає природа?

6. Проектна вправа «Поетичний сторітелінг»

Завдання: Оберіть вірш Климентини Попович. Створіть коротке відео або подкаст, у якому поезія звучить як частина розповіді про життя, природу чи сучасну проблему. Використовуйте музику, фото, графіку. Презентуйте на уроці як приклад «живої поезії».

4.3 Інтеграція у зміст навчальних дисциплін

Поезію Климентини Попович-Боярської можна інтегрувати у дисципліни ОПП «Професійна освіта», а саме: «Педагогіка», «Основи екології», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Етика і естетика», «Методика виховної роботи» наступним чином:

Дисципліна: «Педагогіка»

Тема: Гуманізація освітнього процесу. Виховання у педагогічній діяльності.

Інтеграція: аналіз поезії Попович як приклад морально-естетичного впливу на особистість.

Вправа «Педагог як носій духовності»: написання есе за мотивами віршів про рідний край, людяність. Створення моделей «виховного моменту» на основі поетичного тексту.

Дисципліна: «Основи екології»

Тема: Екологічна свідомість. Гармонія людини і природи. Інтеграція: поезія як засіб формування екологічного мислення. Робота з віршами, які оспівують природу.

Дискусія: *«Що сильніше формує любов до природи — факти чи почуття?»*

Творче завдання: написання еко-послання «від імені природи» у стилі Попович.

Дисципліна: «Українська мова (за професійним спрямуванням)»

Тема: Стилистика. Публічне мовлення. Робота з текстом. Інтеграція: аналіз поетичного стилю: епітети, метафори, синтаксичні особливості.

Вправа «Поетичний виступ»: підготовка публічного читання вірша з коментарем. Практикум з редагування — перефразування вірша у прозу/офіційний стиль.

Дисципліна: «Етика і естетика»

Тема: Естетичне виховання, категорії краси, добра, гармонії.
Інтеграція: інтерпретація поезії як джерела етичних смислів.

Завдання: обрати вірш і визначити, яку етичну ідею він несе (милосердя, вдячність, відповідальність тощо). Створення етичного кейсу: педагогічна ситуація + поетичний супровід.

Дисципліна: «Методика виховної роботи»

Тема: Форми, методи та засоби виховання.
Інтеграція: поезія як засіб емоційно-ціннісного впливу на вихованців. Розробка сценарію виховного заходу з використанням віршів Попович

4.4 Можливості позааудиторної роботи (літературні гуртки, квести)

Підбірка ідей щодо позааудиторної роботи із поезією Климентини Попович у наш час може бути різноманітною. Ці форми можна легко адаптувати до графіку навчального закладу, святкових подій або до проєктного навчання.

1. Літературний гурток «Поетична глибінь»

Мета: розвиток навичок інтерпретації поезії, творчого самовираження, публічного мовлення.

Форми діяльності: зустрічі-дискусії: обговорення тематичних блоків (природа, Батьківщина, духовність, жіноча доля тощо); декламаторські вечори: виразне читання поезій Попович, авторські коментарі.

Поетичні майстерні: написання власних віршів у стилі Климентини Попович. Зустрічі з сучасними поетами або викладачами-філологами для обміну досвідом.

2. Поетичний квест «У ритмі її слова»

Мета: залучення молоді до творчості через ігрову форму, розвиток командної роботи.

Опис: локації з фрагментами віршів, зашифрованими завданнями, цитатами або символами.

Завдання: знайти продовження вірша, описати образ у сучасному контексті, розпізнати настрій через музику, створити колаж за змістом поезії.

Теми квесту: «Образи природи», «Голос землі», «Поезія як джерело сили».

Фінал: колективне створення візуального твору або аудіозапису поезії.

3. Поетична кав'ярня «Слово на дотик»

Мета: створення естетичного простору для вільного діалогу через поезію.

Формат: затишна зустріч у стилі арт-вечора - свічки, кава, музика, читання поезій. Виступи студентів із власними текстами або поезіями Попович.

Тематичні вечори: «Поезія жіночого серця», «Поезія і тиша».

Можливість інтегрувати музику, живопис, світлини (як фон для віршів).

4. Соціально-культурний проєкт «Поезія в серці громади»

Мета: популяризація творчості українських поетів та ціннісного виховання через поезію. Ідеї реалізації:

Публічне читання в бібліотеках, школах, місцевих установах.

Вулична акція: розміщення афіш із віршами у громадських місцях.

Аудіопроект: запис віршів у виконанні студентів, розповсюдження через соцмережі.

Створення артбуку або календаря з поезією та фотографіями рідного краю.

5. Конкурс «Відлуння її слова»

Мета: мотивація студентів до творчої інтерпретації літературного тексту.

Номінації:

Кращий ілюстративний супровід до вірша.

Найкраща поетична інтерпретація або продовження.

Відеоесе на тему: «Як поезія Попович говорить до мене?»

Краща педагогічна ідея використання вірша у виховній роботі.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження проблеми формування ціннісного ставлення до природи та духовно-естетичного виховання здобувачів спеціальності «Професійна освіта» було розкрито теоретико-методологічні основи виховання ціннісних орієнтацій, проаналізовано сучасні підходи до екологічного, емоційного та естетичного розвитку студентської молоді, обґрунтовано доцільність і ефективність інтеграції художнього слова, зокрема поезії, у професійно-педагогічну підготовку майбутнього фахівця.

Особливу увагу було зосереджено на аналізі поетичної спадщини Климентини Попович – глибокого, ліричного, образно насиченого слова, що гармонійно поєднує любов до природи, Батьківщини, людини, з чіткою гуманістичною позицією. Її творчість — це не лише прояв мистецтва, а й інструмент морального, естетичного, патріотичного впливу на особистість майбутнього педагога. Через природну тематику, образність, емоційність та ціннісну насиченість, поезія Попович виконує функцію внутрішньої педагогіки: формує здатність студента співпереживати, усвідомлювати власну ідентичність, відповідальність перед світом.

Проведений аналіз дозволяє зробити такі узагальнені висновки:

Формування ціннісного ставлення до природи є однією з ключових складових загальнолюдської культури майбутнього педагога. Це ставлення ґрунтується не лише на знаннях, а й на емоційно-етичному сприйнятті довкілля, яке можливо формувати засобами мистецтва.

Поезія як засіб виховання має унікальну здатність пробуджувати глибокі особистісні переживання, стимулювати рефлексію, сприяти розвитку емоційного інтелекту та моральної чутливості. Поезія Климентини Попович особливо актуальна для екологічного, патріотичного та естетичного виховання, оскільки в її творчості домінують теми любові до землі, духовної глибини буття та жіночої мудрості.

Інтеграція поезії в освітній процес можлива у форматі міждисциплінарних зв'язків (зокрема, педагогіка, основи екології, етика, філологія, методика виховної роботи). Впровадження методичних розробок на основі її творів дозволяє зробити освітній процес більш особистісно-орієнтованим та духовно наповненим.

Позааудиторна робота (гуртки, квести, творчі проєкти) відкриває широкі можливості для активізації творчого потенціалу здобувачів, формування їх громадянської активності, художнього смаку, емпатії та здатності до культурного діалогу. Особливо ефективними виявилися проєкти, де поезія стає засобом соціальної дії - голосом сучасної молоді через мистецтво слова.

Творчість Климентини Попович є вагомим культурним явищем, здатним не лише збагачувати мовну і художню компетентність здобувачів освіти, а й сприяти становленню їх духовної цілісності. Її поезія глибоко українська — у мовному, образному, ідейному вимірах. Вона проникає в серце і пробуджує відповідальність за рідну землю, повагу до природи, відчуття єдності з народною традицією, жіночою чуйністю та світоглядною глибиною.

Саме така поезія потрібна у час, коли педагог має бути не лише транслятором знань, а й духовним лідером, вихователем серця. Виховання через поетичне слово - це шлях до глибинної, етичної освіти.

Отримані результати відкривають нові напрями наукових пошуків:

- створення методичних збірників і освітніх програм на основі поезій українських поеток (зокрема, Попович) для застосування у підготовці педагогів;
- дослідження впливу поетичного слова на розвиток емоційного інтелекту студентів;
- розробка інтегрованих курсів гуманітарно-екологічного спрямування із залученням поезії;
- проведення експериментальних досліджень ефективності використання поезії в освітньому процесі;

- організація всеукраїнських проєктів/конкурсів, присвячених поетичному вихованню молоді.

Таким чином, поезія як феномен культури та засіб педагогічного впливу має великі можливості у формуванні внутрішнього світу майбутнього фахівця. Творчість Климентини Попович може і має стати частиною сучасного освітнього простору - живого, гуманного, глибоко українського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Ю. Педагогічна спадщина Клементини Попович: історія та сучасність. Львів: Освіта, 2018. 176 с.
2. Войтухів М. Климентино, Климентино, горда квітка роду. *Надзбручанська правда*. 1988. 30.01.
3. Довгошия П. Забута доля. *Тернопіль*. 1993. №4. С. 64-66.
4. Костів-Гуска Г. Климентині Попович. *Цвіте біля хати калина*. 1994. С. 20.
5. Літературознавчий аналіз творчості Клементини Попович / За ред. О. Семенюк. Тернопіль: Наукова думка, 2021. 234 с.
6. Онищук Д. К. Попович. *Тернопільщина літературна*. Додаток №4. Вип. 2.4.1. Тернопіль, 1992. С. 35.
7. Попович-Боярська К. Звичайна історія. *Перший вінок: альманах*. Львів, 1887. С. 112-120.
8. Попович-Боярська К. Де Бог мій? *Перший вінок: альманах*. Львів, 1887. С. 395-396.
9. Попович-Боярська К. Мушиш любити! *Зоря*. 1884. №6.
10. Попович-Боярська К. Чого я бажаю? *Зоря*. 1884. №7.
11. Попович-Боярська К. Про що розповідало море. Режим доступу: <https://4read.org/2852-popovich-boyarska-klimentina-pro-scho-rozpovydalo-more.html>
12. Попович К. К. Твори. Львів: Каменяр, 1990. 214 с.
13. Попович К. Вибрані твори. Київ: Українська книга, 2020. 312 с.
14. Попович К. Спомини про Івана Франка. *Спогади про Івана Франка*. Упоряд., вступ. ст. і прим. М. Гнатюка. Львів: Каменяр, 1997. С. 123-131, 572.
15. Печальна квітка України в вінку немеркнучих імен: Життя і творчість Клементини Попович-Боярської. Режим доступу: <https://ukrlit.net/article1/1503.html>

- 16.Сімейні звичаї та обряди Південно-Західного Поділля: монографія / Марія Юрійчук, Віктор Ткаченко. Київ, 2016. 246 с.
- 17.Баб'як П. Слово про землячку. *Селянська доля*. 1991.8 березня.
- 18.Весняна квітка Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uahistory.com/topics/famous_people/4781
- 19.Весняна квітка Івана Франка, або Нещасливе кохання Климентії Попович [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://inlviv.in.ua/lviv/vesnyana-kvitka-ivana-franka-abo-neshhaslyve-kohannya-klymentiyi-popovych>
20. Климентина Попович-Боярська – письменниця, вчителька, активістка жіночого руху Галичини [Електронний ресурс]. *Український погляд*. Режим доступу: <https://ukrpohliad.org/blogs/klymentyna-popovych-boyarska-pysmennytsya-vchytelka-aktyvistka-zhinochogo-ruhu-galychyny-160-rokiv-tomu.html> – Назва з екрана.
- 21.Попович-Боярська Климентина Карлівна [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Попович-Боярська_Климентина_Карлівна
- 22.Попович-Боярська Климентина: УкрЛіт: довідник з української літератури. Режим доступу: <https://ukrlit.net/info/dovidnik/275.html>
- 23.Виджу, що зі мною Ти не найдеш сего щастя. *Урядовий кур'єр*. Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vidzhu-sho-zi-mnoyu-ti-ne-najdesh-sego-shastya/>